9. Bölüm

Türkiye'de Banka Kredileri ile Sabit Sermaye Oluşumu Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi

Hakan ATEŞ[1], Ali ŞEN[2]

ÖZET

Banka kredileri, sabit sermaye yatırımlarının finansmanı ve üretim kapasitesinin geliştirilmesi bakımından önemli bir finansal araçtır. Bu çalışmada, Türkiye'de banka kredileri ile toplam reel gayrisafi sabit sermaye oluşumu arasındaki ilişki, 1990-2025 dönemine ait yıllık verilerle incelenmektedir. Dünya Bankasından elde edilen verilerle oluşturulan modelde, bankaların özel sektöre sağladığı kredilerin GSYH'ye oranı temel açıklayıcı değişken, toplam reel GSYH ise kontrol değişkeni olarak kullanılmıştır. Kısa ve uzun dönem ilişkiler ARDL yaklaşımıyla analiz edilmiş; uzun dönem katsayıları ayrıca FMOLS, DOLS ve CCR yöntemleriyle tahmin edilmiştir. ARDL sınır testi sonuçları, değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. ARDL tahminlerinde reel GSYH ile sabit sermaye oluşumu arasında kısa ve uzun dönemde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki belirlenmiştir. Banka kredilerinin kısa dönem katsayısı pozitif ve anlamlı bulunurken, uzun dönem katsayısı istatistiksel olarak anlamlı değildir. Hata düzeltme katsayısı, uzun dönem dengesinden sapmaların yaklaşık %28'inin bir yılda giderildiğine işaret etmektedir. FMOLS, DOLS ve CCR tahminlerinde ise hem reel GSYH hem de banka kredileri için pozitif ve anlamlı uzun dönem katsayıları elde edilmiştir. Bulgular, ekonomik faaliyet düzeyi ile sabit sermaye oluşumu arasındaki pozitif ilişkinin bütün tahmin yaklaşımlarında korunduğunu, banka kredilerine ilişkin uzun dönem sonuçlarının ise kullanılan tahminciye göre farklılaştığını ortaya koymaktadır. Çalışma, bu bulgulardan hareketle kredi kaynaklarının üretken yatırımlara yönlendirilmesi ve yatırım finansmanının desteklenmesine yönelik politika önerileri sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Banka kredileri, gayrisafi sabit sermaye oluşumu, yatırım finansmanı, ARDL, Türkiye.

[1] Öğretim Görevlisi, Ataşehir Adıgüzel Meslek Yüksekokulu, hakanates@adiguzel.edu.tr, ORCID No: 0000-0002-0232-9227
[2] Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ali.sen@inonu.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-9456-2220

ABSTRACT

Bank loans serve as an important financial instrument for financing fixed capital investments and expanding production capacity. This study examines the relationship between bank loans and total real gross fixed capital formation in Turkey, using annual data covering the 1990-2025 period. In the model—constructed with data obtained from the World Bank—the ratio of bank credit to the private sector relative to GDP is used as the primary explanatory variable, while total real GDP serves as a control variable. Short- and long-run relationships are analyzed using the ARDL (Autoregressive Distributed Lag) approach; long-run coefficients are further estimated via the FMOLS, DOLS, and CCR methods. The ARDL bounds test results indicate the existence of a long-run relationship among the variables. ARDL estimates reveal a positive and statistically significant relationship between real GDP and fixed capital formation in both the short and long run. While the short-run coefficient for bank loans is positive and significant, the long-run coefficient is not statistically significant. The error-correction coefficient suggests that approximately 28% of deviations from the long-run equilibrium are corrected within a single year. In contrast, the FMOLS, DOLS, and CCR estimations yield positive and significant long-run coefficients for both real GDP and bank loans. These findings demonstrate that the positive relationship between the level of economic activity and fixed capital formation remains consistent across all estimation approaches, whereas the long-run results concerning bank loans vary depending on the estimator employed. Based on these findings, the study offers policy recommendations aimed at directing credit resources toward productive investments and supporting the financing of such investments.

Keywords: Bank loans, gross fixed capital formation, investment financing, ARDL, Türkiye.

GİRİŞ

Sabit sermaye yatırımları, makine, teçhizat ve yapılara yönelik harcamalar yoluyla mevcut sermaye mallarının yenilenmesine ve üretim kapasitesinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır (Akkina ve Celebi, 2002; Genç ve Yılmaz, 2024). Sermaye oluşumu ile ekonomik büyüme arasındaki pozitif bağlantı, sabit sermaye yatırımlarının makroekonomik performans açısından taşıdığı önemi de ortaya koymaktadır (Akın ve Dinçer, 2026; Ateş vd., 2026). Bu yatırımların gerçekleşmesi, üretimle ilgili gereksinimlerin yanı sıra gerekli finansal kaynakların sağlanabilmesine de bağlıdır. Finansman kısıtlarının bulunduğu koşullarda işletmelerin yatırım kararları, projelerin beklenen getirileri yanında iç kaynakların durumu ve dış finansmana erişim olanaklarıyla da şekillenmektedir (Balcılar vd., 2016). Finansal kaynaklardaki artışın daha yüksek yatırım harcamalarına dönüşmesi ise yatırım amaçlı fon talebinin bulunmasına ve kaynakların bu faaliyetlere yönlendirilmesine bağlıdır (Ndikumana, 2005). Dolayısıyla sabit sermaye oluşumunu açıklamaya yönelik bir değerlendirme, yatırım gereksinimi ile bu gereksinimin karşılanmasını sağlayan finansman olanaklarını birlikte ele almalıdır.

Bu finansman sürecinde bankalar, çok sayıda tasarruf sahibinin kaynaklarını bir araya getirerek bireysel fon olanaklarını aşan yatırım projelerinin finansmanına aracılık edebilmektedir (Levine, 2005). Bankacılık aracılığının işlevi, kaynak aktarımıyla sınırlı olmayıp borçluların faaliyetlerinin ve kredi sözleşmelerinin izlenmesini de kapsamaktadır. İzlemenin banka gibi bir aracı tarafından yürütülmesi, her fon sağlayıcının aynı işlemi ayrı ayrı gerçekleştirmesinden doğan maliyetleri azaltabilmektedir (Diamond, 1984). Bankalar ayrıca, likit mevduat yükümlülükleri karşılığında daha az likit varlıkları finanse ederek tasarruf sahiplerinin farklı zamanlarda ortaya çıkan nakit ihtiyaçları ile yatırımların uzun vadeli yapısını bağdaştırabilmektedir (Diamond ve Dybvig, 1983). Bankaların yatırım finansmanındaki bu çok yönlü rolü, kaynakların bir araya getirilmesi, likidite riskinin azaltılması ve borçluların izlenmesi işlevlerini birlikte ele alan Ndikumana'nın (2005) değerlendirmesinde de vurgulanmaktadır. Bu işlevler, banka kredileri ile sabit sermaye oluşumu arasındaki ilişkinin, kaynak aktarımının yanı sıra bilgi ve likidite sorunlarının yönetimi üzerinden de ele alınmasına kuramsal bir dayanak sağlamaktadır.

Yatırımın finansman boyutu, yatırım gereksinimini şekillendiren üretim koşullarıyla birlikte ele alınmalıdır. Neoklasik yatırım yaklaşımında arzu edilen sermaye stoku, üretim düzeyi ve sermayenin kullanım maliyetiyle ilişkilendirilmekte; diğer koşullar sabitken daha yüksek üretim düzeyi daha fazla sermaye gereksinimi doğurmaktadır (Jorgenson, 1963). Sermaye gereksinimindeki değişimin fiilî yatırım harcamalarına dönüşmesi ise yatırım

projelerinin tamamlanma süresine bağlı olarak dönemlere yayılabilmektedir. Bu nedenle cari yatırım harcamaları, önceki dönemlerde oluşan sermaye talebi değişimlerinin de izlerini taşımaktadır (Jorgenson, 1963; Akkina ve Celebi, 2002). Bununla birlikte, üretime yönelik talep artışının yeni yatırımlarla karşılanabilmesi, işletmelerin gerekli finansmanı sağlayabilmesiyle de bağlantılıdır (Keho, 2023; Sinha ve Shastri, 2023). Finansal gelişmenin yatırımların üretim artışına verdiği tepkiyi güçlendirebildiğine ilişkin bulgular, reel ve finansal koşulların birlikte değerlendirilmesini desteklemektedir (Ndikumana, 2005). Bu çerçevede, banka kredileri ile sabit sermaye oluşumu arasındaki ilişki incelenirken ekonomik faaliyet düzeyinin de dikkate alınması, yatırımın finansman olanakları ve üretim gereksinimleriyle olan bağlantısını birlikte ele almaya imkân vermektedir.

Banka kredilerinin yatırım sürecindeki rolünü değerlendirirken, finansman miktarı ile kaynak tahsisinin etkinliği arasındaki ayrım da önem taşımaktadır. Finansal sistemin gelişmesi, tasarrufların harekete geçirilmesini ve kaynakların üretken faaliyetlere yönlendirilmesini kolaylaştırarak yatırımları destekleyebilmektedir (Akın, 2025). Finansal aracılık sürecinde işlem maliyetlerinin ve risklerin azaltılması da yatırım kaynaklarının daha etkin kullanılmasına katkı sağlayabilmektedir (Sinha ve Shastri, 2023). Kaynak tahsisinin iyileşmesi, yeterince yatırım yapılmamış büyüyen sektörlerde yatırım harcamalarını artırırken aşırı yatırım yapılmış gerileyen sektörlerde azaltabileceğinden, toplam yatırım üzerindeki etki bu iki hareketin göreli büyüklüğüne bağlı olabilmektedir (Balcılar vd., 2016). Ayrıca finansal gelişme, finansal kurumların ve piyasaların derinliği yanında finansal hizmetlere erişimi ve aracılık faaliyetlerinin etkinliğini de kapsayan çok boyutlu bir çerçevede ele alınmaktadır (He ve Yoo, 2024). Bu boyutları temsil eden göstergeler finansal sistemin farklı özellikleri hakkında bilgi sunduğundan, tek bir kredi göstergesini finansal gelişmenin bütünüyle özdeşleştirmemek gerekmektedir (Iheonu ve Odhiambo, 2025). Dolayısıyla banka kredileri ile sabit sermaye oluşumu arasındaki ilişkinin incelenmesi, finansal sistemin bütün işlevlerini açıklamaktan ziyade bankacılık finansmanı ile reel yatırım arasındaki bağlantıya odaklanmaktadır.

Türkiye'de banka kredileri ile sabit sermaye oluşumu arasındaki ilişkinin incelenmesi, işletmelerin finansmana erişimi ile yatırım faaliyetlerinin sürekliliği arasındaki bağlantı bakımından önem taşımaktadır (Özcan ve Peker, 2018; Genç ve Yılmaz, 2024). Banka kaynaklarının alternatif finansman araçlarıyla tam olarak ikame edilemediği durumlarda, kredi olanaklarındaki değişimler işletmelerin yatırım harcamalarını etkileyebilmektedir (Bakkal, 2022). Bununla birlikte, işletmelere sağlanan krediler yalnızca yeni yatırım projeleri için değil,

üretim faaliyetleri ve diğer ticari gereksinimler için de kullanılabilmektedir (Genç ve Yılmaz, 2024). Bu durum, kredi kullanımındaki değişimlerin sabit sermaye oluşumuyla bağlantısının ayrıca incelenmesini anlamlı kılmaktadır. Gayrisafi sabit sermaye oluşumunun kamu ve özel kesim yatırımlarını birlikte kapsaması, söz konusu ilişkinin ekonomi genelindeki sabit yatırım hareketleri çerçevesinde ele alınmasına olanak sağlamaktadır (Bakkal, 2022). Bu çerçevede çalışmanın temel araştırma sorusu, toplam reel GSYH kontrol edildiğinde bankaların özel sektöre sağladığı kredilerin GSYH'ye oranı ile Türkiye'deki toplam reel gayrisafi sabit sermaye oluşumu arasında kısa ve uzun dönemde nasıl bir ilişki bulunduğudur.

Bu çalışmada, Türkiye'de banka kredileri ile toplam reel gayrisafi sabit sermaye oluşumu arasındaki ilişki, 1990–2025 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak incelenmektedir. Banka kredileri, bankaların özel sektöre sağladığı yurt içi kredilerin GSYH'ye oranıyla temsil edilirken toplam reel GSYH, ekonomik faaliyet düzeyini dikkate almak üzere modele kontrol değişkeni olarak dâhil edilmektedir. Değişkenlerin doğal logaritmalarının kullanıldığı analizde kısa ve uzun dönem ilişkiler, gecikmesi dağıtılmış otoregresif (ARDL) yaklaşımıyla ele alınmaktadır. Uzun dönem katsayıları ayrıca tam değiştirilmiş en küçük kareler (FMOLS), dinamik en küçük kareler (DOLS) ve kanonik eşbütünleşme regresyonu (CCR) yöntemleriyle tahmin edilmektedir. Bu incelemeyle, yatırım finansmanına ilişkin tartışmalara banka kredileri ile ekonomik faaliyet düzeyini birlikte dikkate alan Türkiye odaklı bir ampirik değerlendirme sunulması amaçlanmaktadır. Bölümün izleyen kısımlarında önce ilgili literatür ele alınmakta, ardından veri seti ve ekonometrik yöntem açıklanmaktadır. Ampirik bulguların sunulmasının ardından çalışma, sonuçların değerlendirilmesiyle tamamlanmaktadır.

LİTERATÜR

Banka kredileri ve finansal gelişme ile yatırımlar arasındaki ilişki, Türkiye'ye yönelik zaman serisi araştırmalarının yanı sıra farklı ülkeleri ve ülke gruplarını kapsayan çalışmalarda da ele alınmaktadır. Bu araştırmalarda toplam yatırımlar, özel sektör yatırımları ve sabit sermaye oluşumu gibi farklı yatırım göstergeleri kullanılmakta; finansman boyutu banka kredileri ve çeşitli finansal gelişme göstergeleri üzerinden incelenmektedir. İlişkilerin kısa ve uzun dönem özelliklerinin yanı sıra nedensellik yönü ve yatırımların finansal şoklara verdiği tepkiler de araştırma konusu olmaktadır. Bu kapsamda, çalışmanın konusuyla ilişkili ampirik araştırmalar; ele alınan dönem, ülke, kullanılan yöntem ve temel bulguları bakımından Tablo 1'de özetlenmektedir.

Tablo 1. Literatür Özeti

Yazar/Yazarlar	Çalışma Dönemi	Çalışma Yapılan Ülke/Ülkeler	Yöntem	Ampirik Bulgu
Iheonu ve Odhiambo (2025)	2000-2023	36 Sahra Altı Afrika ülkesi	Sabit etkiler; sistem GMM; kantil regresyon.	Sabit etkiler ve sistem GMM'de özel sektör kredi göstergeleri ile reel sabit sermaye oluşumu arasında pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur. GSYH ile ilişki de pozitiftir. Kantil sonuçları kredi göstergesine ve yatırım düzeyine göre farklılaşmaktadır.
Aliyev vd. (2024)	1987-2022	Türkiye	ARDL.	Reel sabit sermaye oluşumu uzun dönemde ithalatla pozitif, doğrudan yatırım çıkışlarıyla negatif ve anlamlı ilişkilidir. Kısa dönemde ithalat, doğrudan yatırım girişleri ve dış borçla ilişki pozitif ve anlamlıdır. Doğrudan yatırım çıkışlarının kısa dönem cari katsayısı negatif, gecikmeli katsayısı pozitiftir.
Genç ve Yılmaz (2024)	2006:Ç1-2023:Ç3	Türkiye	Engle–Granger; hata düzeltme modeli (ECM); Granger nedensellik.	Ticari krediler ile sabit sermaye yatırımları arasında uzun dönemde pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur; kısa dönem cari kredi katsayısı anlamlı değildir. Ticari kredilerden sabit sermaye yatırımlarına tek yönlü Granger nedenselliği saptanmıştır.
He ve Yoo (2024)	1980-2021	152 ülke: 53 yüksek, 81 orta, 18 düşük gelirli	Havuzlanmış EKK; sabit etkiler; sistem GMM; PMG.	Finansal gelişme ile sabit sermaye oluşumu arasında ters U biçimli ilişki bulunmuştur. PMG'de kişi başına reel GSYH büyümesi, sabit

				sermaye oluşumuyla uzun dönemde pozitif, kısa dönemde negatif ve anlamlı ilişkilidir. Finansal gelişmenin kısa dönem katsayısı anlamlı değildir.
Keho (2023)	1975-2019 Yıllık	Fildişi Sahili (Côte d'Ivoire)	ARDL; DOLS; FMOLS; Granger nedensellik.	ARDL'de özel sektör kredileri ile özel yatırımlar arasında kısa ve uzun dönemde negatif ve anlamlı ilişki bulunmuştur. DOLS ve FMOLS'ta uzun dönem kredi katsayısı anlamlı değildir. Kişi başına reel GSYH ile ilişki pozitiftir. Kredilerden özel yatırımlara tek yönlü Granger nedenselliği saptanmıştır.
Sinha ve Shastri (2023)	1989-2017	Hindistan	ARDL; Toda–Yamamoto nedensellik.	Özel sektör kredileri ile gayrisafi sermaye oluşumu arasında uzun dönemde pozitif, kısa dönemde negatif ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Toda–Yamamoto testinde kredilerden sermaye oluşumuna doğru nedensellik saptanmıştır.
Bakkal (2022)	2010:Ç1-2021:Ç2	Türkiye	SVAR (Blanchard–Quah); etki–tepki; yapısal varyans ayrıştırması.	Faiz ve banka kredi kanalları kısmen işlemekte; banka kredi kanalı faiz kanalını zayıf biçimde güçlendirmektedir. Kredi şoklarının sabit sermaye oluşumunun tahmin hatası varyansındaki payı, sekizinci dönemde ilk döneme göre daha yüksektir.
Erdaş ve Göçmen Yağcılar (2021)	1970-2017	Türkiye	Hatemi-J asimetrik nedensellik.	Özel sektör kredilerinden sabit sermaye oluşumuna asimetrik nedensellik

				bulunmamıştır. Sabit sermaye oluşumunun pozitif şoklarından kredilerin negatif şoklarına; banka mevduatlarının pozitif şoklarından sabit sermaye oluşumunun pozitif şoklarına nedensellik saptanmıştır.
Akçay ve Karasoy (2020)	1975-2014	Türkiye	ARDL.	Uzun dönemde özel sektör kredileri, reel GSYH büyümesi ve demokrasi, özel yatırımlarla pozitif ve anlamlı ilişkilidir. Reel faiz ve makroekonomik istikrarsızlıkla ilişki negatiftir. Reel GSYH büyümesinin kısa dönem cari katsayısı da pozitiftir.
Boğa (2020)	1975-2018	Türkiye	ARDL.	Özel sektör kredileri ve kişi başına GSYH, özel sabit sermaye oluşumuyla kısa ve uzun dönemde pozitif ve anlamlı ilişkilidir. Uzun dönemde kurumlar vergisi ve enflasyonla negatif, döviz kuruyla pozitif ilişki bulunmuştur.
Iheonu vd. (2020)	1985-2017	7 ECOWAS ülkesi: Benin, Burkina Faso, Mali, Nijerya, Senegal, Sierra Leone ve Togo	AMG; Dumitrescu–Hurlin panel nedensellik.	Panel genelinde özel sektör kredileri ile kişi başına reel sabit sermaye oluşumu arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Kişi başına reel GSYH ile ilişki pozitif; kredi/mevduat oranı ve geniş para büyümesiyle negatiftir. Kredilerden ve gelirden yatırımlara panel nedenselliği saptanmıştır.
Özdemir ve Gomez (2020)	1980-2013	Gambiya	ARDL.	Özel sektöre banka kredileri ile reel özel yatırımlar arasında uzun dönemde negatif, kısa

				dönemde pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Reel GSYH ile uzun dönemde anlamlı ilişki saptanmamıştır. İç borçla ilişki kısa dönemde negatif, uzun dönemde anlamlı değildir.
Özcan ve Peker (2018)	1970-2015	Türkiye	ARDL.	Banka kredileri ile özel sabit sermaye yatırımları arasında kısa ve uzun dönemde pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Reel GSYH büyümesi ve ticari açıklıkla ilişki kısa dönemde pozitif, uzun dönemde anlamlı değildir. Kamu yatırımlarıyla anlamlı ilişki saptanmamıştır.
Balcılar vd. (2016)	1960-2008	Türkiye	ARDL; Granger nedensellik.	Finansal gelişme endeksi, özel sektör kredileri ve kişi başına reel gelir, özel yatırımlarla uzun dönemde pozitif ve anlamlı ilişkilidir. Reel iskonto oranı ve enflasyonla ilişki negatiftir. Kısa dönemde kredilerden özel yatırımlara Granger nedenselliği bulunurken finansal gelişme endeksinden yatırımlara nedensellik saptanmamıştır.
Sakyi vd. (2016)	1970-2014	Gana	ARDL.	Özel sektöre banka kredileri ile özel yatırımlar arasında kısa ve uzun dönemde anlamlı ilişki bulunmamıştır. Kişi başına reel GSYH ve ticari açıklık, özel yatırımlarla uzun dönemde pozitif ve anlamlı ilişkilidir.

Uçan ve Öztürk (2011)	1970-2009	Türkiye	VAR (etki–tepki); Granger nedensellik.	Özel sektör kredisi şoklarına toplam ve özel yatırımlar pozitif tepki vermektedir. Toplam banka kredisi şokuna toplam yatırımlar pozitif, özel yatırımlar negatif tepki vermektedir. Özel sektör kredilerinden toplam yatırımlara tek yönlü Granger nedenselliği bulunmuş; özel yatırımlara nedensellik saptanmamıştır.
Karagöz (2010)	1970-2005	Türkiye	ARDL.	Uzun dönemde özel sektör kredileri, reel GSYH ve özel dış borçlar, özel yatırımlarla pozitif ve anlamlı ilişkilidir. Reel döviz kuru, enflasyon ve ticari açıklıkla ilişki negatiftir; kamu yatırımları ve faizle anlamlı ilişki bulunmamıştır.
Ndikumana (2005)	1965-1997	99 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke	2SLS (dinamik sabit etkili panel ve yatay kesit).	Panel tahminlerinde özel sektör kredileri ve likit yükümlülükler, toplam yatırımlarla pozitif ve anlamlı ilişkilidir. Finansal gelişme, yatırımların üretim artışına verdiği tepkiyi güçlendirmektedir. Finansal gelişmişlik ve ülke etkileri kontrol edildiğinde, banka veya borsa ağırlıklı finansal yapının ilave anlamlı katkısı bulunmamıştır.
Akkina ve Celebi (2002)	1970-1996	Türkiye	EKK (neoklasik yatırım ve esnek hızlandıran modelleri).	Reel özel sektör kredileri ve üretim artışı, özel sabit yatırımlarla pozitif ilişkilidir. Toplam kamu yatırımları ve altyapı dışı kamu yatırımları için

				dışlama bulgusu elde edilmiştir. Altyapı yatırımlarının ilişkisi modele göre farklılaşmaktadır.
Ndikumana (2000)	1970-1995	30 Sahra Altı Afrika ülkesi	Araç değişkenli dinamik sabit etkiler.	Özel sektör kredileri ve likit yükümlülükler, toplam ve özel yatırımlarla pozitif ve anlamlı ilişkilidir. Finansal gelişmeyle ilişki özel yatırımlarda daha güçlüdür. Kişi başına reel GSYH büyümesiyle ilişki pozitiftir; finansal gelişme yatırımların büyümeye verdiği tepkiyi güçlendirmektedir.

Tablo 1'deki çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde, kredi-yatırım ilişkisine ilişkin bulguların tek bir yönde birleşmediği görülmektedir. Banka kredileri ile yatırımlar arasında pozitif ve anlamlı ilişki bildiren araştırmaların yanında, negatif veya istatistiksel olarak anlamlı olmayan ilişkiler saptayan çalışmalar da bulunmaktadır (Özcan ve Peker, 2018; Iheonu vd., 2020; Keho, 2023). Ayrıca kısa ve uzun dönem sonuçlarının farklılaşması, ilişkinin zaman boyutunun da dikkate alınmasını gerektirmektedir (Özdemir ve Gomez, 2020; Sinha ve Shastri, 2023). Bu nedenle bulguların, incelenen yatırımın kapsamı, kullanılan finansal gösterge ve analiz yaklaşımı gözetilerek değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu çalışma, söz konusu literatürden hareketle Türkiye'de banka kredileri ile toplam reel sabit sermaye oluşumu arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkilerini, ekonomik faaliyet düzeyini temsil eden toplam reel GSYH'yi dikkate alarak incelemektedir.

3. VERİ SETİ VE EKONOMETRİK YÖNTEM

Bu çalışmada, Türkiye'de banka kredileri ile toplam reel gayrisafi sabit sermaye oluşumu arasındaki ilişki, 1990-2025 dönemine ait yıllık verilerle incelenmektedir. Bağımlı değişken toplam reel gayrisafi sabit sermaye oluşumu, temel açıklayıcı değişken bankaların özel sektöre sağladığı yurt içi kredilerin GSYH'ye oranı, kontrol değişkeni ise toplam reel GSYH'dir. Veriler Dünya Bankasının Dünya Kalkınma Göstergeleri (World Development Indicators, WDI) veri tabanından elde edilmiş ve üç değişkenin de doğal logaritmaları kullanılmıştır.

Ekonometrik modelin oluşturulmasında, yatırımları finansman olanakları ve

ekonomik faaliyet göstergeleriyle birlikte ele alan Sakyi vd. (2016), Özcan ve Peker (2018), Iheonu vd. (2020) ve Özdemir ve Gomez (2020) çalışmalarındaki yatırım denklemlerinden yararlanılmıştır. Bu çalışmalardaki ölçüm ve kapsam farklılıkları gözetilerek kurulan temel model Denklem (1)'de sunulmaktadır:

$$lnCAP_t = \beta_0 + \beta_1 lnGDP_t + \beta_2 lnCREDIT_t + \varepsilon_t \quad (1)$$

Tablo 2. Değişkenlerin Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Değişken	Açıklama ve Birim	Veri Kaynağı ve Gösterge Kodu
lnCAP	Toplam reel gayrisafi sabit sermaye oluşumu Sabit 2015 ABD doları	Dünya Bankası – WDI NE.GDI.FTOT.KD
lnGDP	Toplam reel gayrisafi yurt içi hasıla Sabit 2015 ABD doları	Dünya Bankası – WDI NY.GDP.MKTP.KD
lnCREDIT	Bankaların özel sektöre sağladığı yurt içi krediler GSYH'nin yüzdesi	Dünya Bankası – WDI FD.AST.PRVT.GD.ZS

Serilerin durağanlık özellikleri, sabit terimli ve trendsiz ADF ve PP birim kök testleriyle incelenmiştir (Dickey ve Fuller, 1979; Phillips ve Perron, 1988). Bu testler, serilerin bütünleşme derecelerini belirlemek amacıyla uygulanmıştır.

Uzun dönem ilişkinin varlığı, Pesaran vd. (2001) tarafından geliştirilen ARDL sınır testi yaklaşımıyla araştırılmaktadır. Yöntem, I(2) seri bulunmaması koşuluyla I(0) ve I(1) açıklayıcı değişkenlerin birlikte kullanılmasına ve kısa dönem dinamikleriyle uzun dönem ilişkinin aynı çerçevede ele alınmasına olanak sağlamaktadır.

Çalışmada lnCAP, lnGDP ve lnCREDIT sıralamasıyla kısıtlı sabit ve trendsiz ARDL(1,1,1) modeli (Case 2) kullanılmıştır. Pozitif gecikme uzunlukları için sınır testine temel oluşturan genel koşullu hata düzeltme gösterimi Denklem (2)'de verilmektedir:

$$\begin{aligned} \Delta \ln CAP_t = {} & \alpha_0 + \lambda_1 \ln CAP_{t-1} + \lambda_2 \ln GDP_{t-1} + \lambda_3 \ln CREDIT_{t-1} \\ & + \sum_{i=1}^{p-1} \varphi_i \Delta \ln CAP_{t-i} + \sum_{j=0}^{q-1} \theta_j \Delta \ln GDP_{t-j} \\ & + \sum_{j=0}^{r-1} \psi_j \Delta \ln CREDIT_{t-j} + u_t \end{aligned} \quad (2)$$

Burada Δ birinci fark operatörünü; p, q ve r düzey denklemindeki gecikme uzunluklarını göstermektedir. φ_i, θ_j ve ψ_j kısa dönem dinamiklerine, λ_1, λ_2 ve λ_3 ise gecikmeli düzey terimlerine ait katsayılardır.

Kısıtlı sabitli modelde sınır testi, sabit ve gecikmeli düzey katsayılarının ortak anlamlılığını aşağıdaki hipotezlerle sınamaktadır (Pesaran vd., 2001):

$$H_0: \alpha_0 = \lambda_1 = \lambda_2 = \lambda_3 = 0$$
$$H_1: (\alpha_0, \lambda_1, \lambda_2, \lambda_3) \neq (0,0,0,0)$$

Alternatif hipotez, bu katsayılardan en az birinin sıfırdan farklı olmasıdır. F-istatistiğinin üst kritik sınırı aşması halinde H_0 reddedilmekte, alt sınırın altında kalması halinde reddedilememektedir. İki sınır arasındaki değerler için sonuç belirsizdir. Değerlendirmede 35 gözlem ve iki açıklayıcı değişken için sonlu örneklem kritik değerleri kullanılmıştır (Narayan, 2005).

Kısa dönem ilişkileri ve uzun dönem dengesine uyum, seçilen ARDL(1,1,1) modeline ait hata düzeltme denklemiyle incelenmektedir:

$$\Delta \ln CAP_t = \gamma_1 \Delta \ln GDP_t + \gamma_2 \Delta \ln CREDIT_t + \delta ECT_{t-1} + v_t \quad (3)$$

Bir dönem gecikmeli hata düzeltme terimi aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

$$ECT_{t-1} = \ln CAP_{t-1} - \hat{\beta}_0 - \hat{\beta}_1 \ln GDP_{t-1} - \hat{\beta}_2 \ln CREDIT_{t-1}$$

Denklem (3)'te γ_1 ve γ_2 kısa dönem katsayılarını, δ ise dengeye uyarlanma katsayısını göstermektedir. ECT_{t-1}, uzun dönem ilişkisinden önceki dönemdeki sapmayı ifade etmektedir. Kısıtlı sabit, hata düzeltme teriminin içinde yer almaktadır.

Otokorelasyon, değişen varyans ve fonksiyonel biçim sırasıyla Breusch-Godfrey LM, Breusch–Pagan-Godfrey ve Ramsey RESET testleriyle değerlendirilmiştir. Artıkların normalliği ayrıca incelenmiş; parametre istikrarı için CUSUM ve CUSUMSQ testleri kullanılmıştır.

Uzun dönem katsayıları, ARDL'ye ek olarak FMOLS, DOLS ve CCR yöntemleriyle de tahmin edilmektedir (Phillips ve Hansen, 1990; Stock ve Watson, 1993; Park, 1992). Bu yöntemler, uzun dönem ilişkisinin farklı tahmin yaklaşımları altında değerlendirilmesi amacıyla kullanılmaktadır.

4. AMPİRİK BULGULAR

Bu bölümde önce serilerin durağanlık özellikleri değerlendirilmektedir. Ardından ARDL sınır testi ile kısa ve uzun dönem ilişkileri incelenmekte; uzun dönem katsayıları FMOLS, DOLS ve CCR tahmincileriyle ayrıca ele alınmaktadır.

4.1.Birim Kök Testi Sonuçları

Tablo 3'te yer alan ADF ve PP testleri incelendiğinde, lnCAP, lnGDP ve lnCREDIT değişkenlerinin düzey değerlerinde birim kök bulunduğunu ifade eden sıfır hipotezinin reddedilemediği görülmektedir. Buna karşılık serilerin birinci farkları alındığında lnCAP ve lnGDP her iki testte %1, lnCREDIT ise %5 anlamlılık düzeyinde durağanlaşmaktadır. Bu sonuçlar, üç değişkenin de I(1) bütünleşme derecesine sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla kullanılan birim kök testleri, ARDL sınır testi için gerekli olan I(2) değişken bulunmaması koşulunu desteklemektedir.

Tablo 3. ADF ve PP Birim Kök Testi Sonuçları

Düzey			
	lnCAP	**lnGDP**	**lnCREDIT**
ADF	-0.637 (0.850)	0.461 (0.983)	-1.162 (0.679)
PP	-0.581 (0.862)	1.238 (0.998)	-1.076 (0.714)
Birinci Fark			
	lnCAP	**lnGDP**	**lnCREDIT**
ADF	-6.353 (0.000)***	-6.055 (0.000)***	-3.594 (0.011)**
PP	-6.381 (0.000)***	-7.104 (0.000)***	-3.594 (0.011)**

Not: Parantez içindeki değerler MacKinnon olasılık değerleridir. Sabitli model kullanılmıştır. ADF gecikmeleri Schwarz bilgi kriteri (SIC), PP bant genişlikleri Newey-West otomatik seçimi (Bartlett çekirdeği) ile belirlenmiştir. *, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeylerini göstermektedir. 0.000, yuvarlama nedeniyle gösterilen olasılık değeridir.

4.2.ARDL Sınır Testi ve Hata Düzeltme Modeli Bulguları

Tablo 4'te sunulan ARDL(1,1,1) modelinde F-istatistiği 11,637 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, 35 gözlem için %1 anlamlılık düzeyinde verilen 6,028 üst kritik sınırını aşmaktadır. Buna göre uzun dönem düzey ilişkisinin bulunmadığını ifade eden sıfır hipotezi reddedilmiş; kurulan modelde reel sabit sermaye oluşumu, reel GSYH ve banka kredileri arasında eşbütünleşme ilişkisi bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uzun ve kısa dönem katsayıları ile hata düzeltme modeline ilişkin tahminler Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 4. ARDL (1,1,1) Sınır Testi Sonuçları

F-istatistiği	**Anlamlılık**	**I(0) Alt Sınır**	**I(1) Üst Sınır**
11,6373	%10	2,845	3,623
	%5	3,478	4,335
	%1	4,948	6,028

Not: Kritik değerler 35 gözlem için sonlu örneklem değerleridir. F-istatistiği %1 üst kritik sınırını aştığından uzun dönem düzey ilişkisi bulunmadığına ilişkin sıfır hipotezi reddedilmektedir.

Tablo 5'teki uzun dönem katsayıları incelendiğinde, reel GSYH katsayısının 1,265 olduğu ve %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu görülmektedir. Diğer açıklayıcı değişken sabitken reel GSYH'deki %1'lik artış, uzun dönemde reel sabit sermaye oluşumunda yaklaşık %1,27'lik artışla ilişkilidir. Bu bulgu, ekonomik faaliyet düzeyi ile sabit sermaye yatırımları arasındaki pozitif bağlantıyı ortaya koymaktadır. Buna karşılık banka kredilerinin uzun dönem katsayısı -0,021 olup istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Dolayısıyla negatif işaretli bu katsayıdan hareketle banka kredilerinin sabit sermaye oluşumunu azalttığı yönünde bir değerlendirme yapılamamaktadır.

Tablo 5'teki kısa dönem sonuçlarına göre reel GSYH ve banka kredisi katsayıları sırasıyla 2,453 ve 0,267 olarak hesaplanmış ve her iki katsayı da %1 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Böylece banka kredileri için uzun dönemde saptanamayan pozitif ve anlamlı ilişki, kısa dönem denkleminde ortaya çıkmaktadır. Hata düzeltme katsayısı ise -0,279 olarak tahmin edilmiştir. Bu değer, önceki dönemde uzun dönem dengesinden meydana gelen sapmanın yaklaşık %28'inin bir yılda giderildiğini ve dengeye kademeli bir uyum gerçekleştiğini göstermektedir.

Tablo 5. ARDL Uzun Dönem ve Hata Düzeltme Modeli Sonuçları

Değişken	Katsayı	Standart Hata	t-istatistiği	Olasılık
Uzun Dönem Katsayıları				
LNGDP	1,265	0,149	8,459	0,000***
LNCREDIT	-0,021	0,142	-0,147	0,883
C	-8,799	3,668	-2,398	0,023**
Kısa Dönem ve Hata Düzeltme Katsayıları				
D(LNGDP)	2,453	0,162	15,057	0,000***
D(LNCREDIT)	0,267	0,065	4,065	0,000***
CointEq(-1)	-0,279	0,039	-7,166	0,000***
R^2 = 0,884451 Düzeltilmiş R^2 = 0,877230 AIC = -3,256517 DW = 2,315100				

Not: Bağımlı değişken: LNCAP (kısa dönem denkleminde D(LNCAP)). Seçilen model: ARDL(1, 1, 1); gözlem sayısı: 35. ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerini ifade eder.

Tablo 6'daki tanısal test sonuçlarına göre Breusch–Godfrey LM ve Breusch–Pagan-Godfrey testlerinin olasılık değerleri sırasıyla 0,540 ve 0,759'tür. Her iki değerin %5 anlamlılık düzeyinin üzerinde olması, modelde otokorelasyon ve değişen varyans bulunduğuna ilişkin bir kanıt elde edilmediğini göstermektedir. Ramsey RESET testi (p = 0,681) fonksiyonel biçime ilişkin bir sorun göstermemekte, Şekil 1'deki CUSUM ve CUSUMSQ sonuçları da parametre istikrarını desteklemektedir. Bununla birlikte normallik testinin 0,023 olan olasılık değeri, artıkların normal dağıldığı hipotezinin %5 düzeyinde reddedildiğini göstermektedir.

Tablo 6. ARDL Modelinin Tanısal Testleri ve Parametre İstikrarı

Test	Test istatistiği	Olasılık	Değerlendirme
Breusch–Godfrey LM (2 gecikme; Obs×R^2)	1,231	0,540	Otokorelasyon bulgusu yok
Breusch–Pagan–Godfrey (F)	0,519	0,759	Değişen varyans bulgusu yok
Ramsey RESET (F)	0,172	0,681	Model biçimi reddedilmiyor
Normallik testi	7,535	0,023	Normallik reddediliyor
CUSUM	—	—	İstikrarlı
CUSUMSQ	—	—	İstikrarlı

Şekil 1. CUSUM ve CUSUMQ Grafikleri

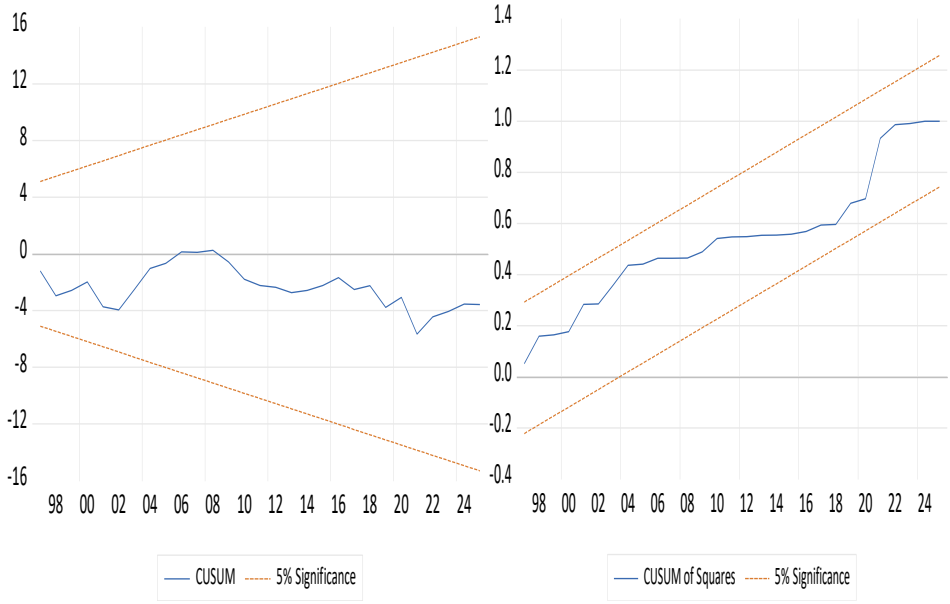

4.3.Uzun Dönem Katsayı Tahminleri: FMOLS, DOLS ve CCR Bulguları

Tablo 7'de yer alan FMOLS sonuçlarına göre reel GSYH ve banka kredilerinin katsayıları sırasıyla 1,124 ve 0,193'tir. DOLS tahmininde bu katsayılar 1,119 ve 0,181, CCR tahmininde ise 1,127 ve 0,191 olarak hesaplanmıştır. Üç tahmincide de her iki değişkenin katsayısı pozitif ve %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kredi katsayılarının birbirine yakın olması, bu üç yaklaşımın kredi–yatırım ilişkisi bakımından benzer sonuçlar ürettiğini göstermektedir. Diğer koşullar sabitken kredi göstergesindeki %1'lik artış, bu tahminler altında reel sabit sermaye oluşumunda yaklaşık %0,18-%0,19'luk artışla ilişkilidir.

Tablo 5 ve Tablo 7 birlikte değerlendirildiğinde, reel GSYH'nin uzun dönem katsayısının bütün tahmincilerde pozitif ve anlamlı olduğu görülmektedir. Buna karşılık banka kredileri ARDL modelinde uzun dönemde anlamlı bulunmazken FMOLS, DOLS ve CCR tahminlerinde pozitif ve anlamlıdır. Dolayısıyla ekonomik faaliyet düzeyine ilişkin bulgular ortak bir görünüm sergilerken, kredi-yatırım ilişkisinin uzun dönem görünümü kullanılan tahmin yaklaşımına göre farklılaşmaktadır. Bu nedenle ek tahminler, ARDL bulgularını bütünüyle doğrulayan sonuçlar olarak değil, uzun dönem ilişkisinin farklı tahminciler altındaki değerlendirmesini sunan tamamlayıcı bulgular olarak ele alınmaktadır.

Tablo 7. Farklı Uzun Dönem Tahminlerinin Sonuçları

Değişken	Katsayısı	Standart Hata	t-istatistiği	Olasılık
FMOLS				
LNGDP	1,124	0,071	15,826	0,000***
LNCREDIT	0,193	0,058	3,315	0,002***
C	-5,489	1,759	-3,119	0,003***
DOLS				
LNGDP	1,119	0,081	13,747	0,000***
LNCREDIT	0,181	0,061	2,972	0,006***
C	-5,344	2,012	-2,655	0,013**
CCR				
LNGDP	1,127	0,077	14,536	0,000***
LNCREDIT	0,191	0,060	3,160	0,003***
C	-5,555	1,920	-2,892	0,006***

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir. FMOLS ve CCR: 1991-2025, n = 35; DOLS: 1992-2024, n = 33. Uzun dönem eşbütünleşme denklemleri sabit terimlidir. FMOLS ve CCR için Bartlett çekirdeği ve Newey-West sabit bant genişliği (4); DOLS için 1 öncül ve 1 gecikme kullanılmıştır.

5. SONUÇ

Sabit sermaye oluşumu, ekonominin üretim kapasitesinin yenilenmesi ve geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Yatırım kararları, üretime yönelik talep ve sermaye gereksiniminin yanı sıra gerekli finansal kaynakların sağlanabilmesine de bağlıdır. Bankacılık sistemi, tasarrufların bir araya getirilmesi, borçluların izlenmesi ve likidite ihtiyaçlarının karşılanması yoluyla yatırım sürecine aracılık etmektedir. Bununla birlikte finansman olanaklarının genişlemesi, kaynakların kendiliğinden sabit yatırımlara dönüşeceği anlamına gelmemektedir. Bu nedenle banka kredileri ile yatırımlar arasındaki ilişkinin, ekonomik faaliyet düzeyi ve finansal kaynakların kullanım alanlarıyla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'de banka kredileri ile toplam reel gayrisafi sabit sermaye oluşumu arasındaki ilişki, 1990–2025 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak, toplam reel GSYH'nin kontrol değişkeni olarak yer aldığı bir model çerçevesinde incelenmiştir. ARDL sınır testi, değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki bulunduğuna işaret etmiştir. Reel GSYH ile sabit sermaye oluşumu arasında kısa ve uzun dönemde pozitif ve anlamlı ilişki belirlenmiş; uzun dönem ilişkinin yönü ve anlamlılığı diğer tahmin yaklaşımlarında da korunmuştur. Bu bulgu, yatırımın üretim gereksinimleriyle birlikte şekillendiğine ilişkin kuramsal beklentiyle uyumludur. Reel gelir ile yatırım arasındaki pozitif uzun dönem bağlantısı bakımından sonuçlar, Balcılar vd. (2016) ve Sakyi vd. (2016) çalışmalarının yanı sıra Iheonu vd. (2020)'nin panel geneli bulgularıyla da örtüşmektedir.

Banka kredileri açısından ARDL sonuçları, kısa dönemde pozitif ve anlamlı bir ilişki ortaya koyarken uzun dönemde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki göstermemiştir. Kısa dönem bulgusu, Özcan ve Peker (2018) ile Özdemir ve Gomez'in (2020) kredi ve yatırım arasında kısa dönemde belirledikleri pozitif ilişkiyle örtüşmektedir. Uzun dönem kredi katsayısının anlamlı bulunmaması ise Sakyi vd. (2016)'nin uzun dönem tahmininde ve Iheonu vd. (2020)'nin panel geneli tahmininde kredi değişkeni için anlamlı bir katsayı elde edilememesiyle benzerlik taşımaktadır. Buradaki benzerlik, katsayıların işaretinden çok uzun dönem kredi katsayılarının istatistiksel olarak anlamlı bulunmamasına ilişkindir. Söz konusu sonuç, kredilerin yatırımlar açısından önemsiz olduğunu değil, kullanılan ARDL modeli kapsamında uzun dönem kredi katsayısının istatistiksel olarak desteklenmediğini ifade etmektedir. Hata düzeltme mekanizması da kısa dönemde ortaya çıkan dengesizliklerin zaman içinde giderildiğine ve uzun dönem dengesine kademeli uyum sağlandığına işaret etmektedir.

FMOLS, DOLS ve CCR tahminlerinde ise banka kredileri ile sabit sermaye oluşumu arasında pozitif ve anlamlı uzun dönem ilişkisi belirlenmiştir. Bu sonuçlar, kredi katsayılarının pozitif yönü bakımından Balcılar vd. (2016), Boğa (2020) ve Genç ve Yılmaz (2024) çalışmalarındaki uzun dönem bulgularıyla örtüşmektedir. Bununla birlikte, banka kredilerine ilişkin uzun dönem katsayısının ARDL tahmininde istatistiksel olarak anlamlı bulunmaması, diğer tahmincilerde elde edilen pozitif ve anlamlı sonuçların tüm yöntemler bakımından ortak bir bulgu olarak yorumlanmasını engellemektedir. Bu nedenle söz konusu sonuçlar, kredi ile sabit sermaye oluşumu arasındaki uzun dönem ilişkisinin tahmin yöntemine duyarlı olabileceğine işaret eden tamamlayıcı bulgular olarak değerlendirilmelidir. Literatürdeki çalışmalarla kurulan benzerlikler, çalışmaların yatırım ve finansman göstergelerindeki kapsam ve ölçüm farklılıkları gözetilerek yorumlanmalıdır.

Bulgular ve kuramsal çerçeve birlikte değerlendirildiğinde, yatırım finansmanına yönelik politikaların yalnızca kredi hacminin genişletilmesine odaklanmaması önerilmektedir. Üretim kapasitesini yenileyen ve geliştiren projelerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması, kredi koşullarının yatırımın niteliğiyle uyumlaştırılması ve kaynak kullanımının izlenmesi bu kapsamda önem taşımaktadır. Özellikle kredi vadelerinin yatırım projelerinin geri dönüş süreleriyle uyumlu biçimde düzenlenmesi, finansman ile yatırım gereksinimleri arasındaki uyumu güçlendirebilecek bir politika alanıdır. Bu öneriler, belirli bir kredi uygulamasının etkisinin doğrudan ölçülmesine değil, çalışmanın bulgularının yatırım finansmanına ilişkin kuramsal açıklamalarla birlikte değerlendirilmesine dayanmaktadır.

Çalışmanın sonuçları, kullanılan yıllık veriler ve toplulaştırılmış göstergelerin kapsamıyla sınırlıdır. Kredilerin kullanım amaçlarına göre ayrıştırılmaması ve toplam sabit sermaye oluşumunun kamu ile özel kesim yatırımlarını birlikte içermesi, belirli kredi türleriyle yatırım alanları arasında doğrudan eşleştirme yapılmasını sınırlandırmaktadır. Ayrıca tahminciler arasındaki farklılaşma ve ARDL modelinde artıkların normallik varsayımının reddedilmesi, çıkarımların ihtiyatla değerlendirilmesini gerektirmektedir. Gelecek çalışmalarda kredilerin kullanım amacı ve vade yapısına göre ayrıştırılması, kamu ve özel kesim yatırımlarının ayrı ele alınması ve sektörel verilerden yararlanılması, banka finansmanının sabit sermaye oluşumuyla bağlantısının daha ayrıntılı açıklanmasına katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Akçay, S., & Karasoy, A. (2020). Determinants of private investments in Turkey: Examining the role of democracy. *Review of Economic Perspectives*, *20*(1), 23-49. https://doi.org/10.2478/revecp-2020-0002

Akın, F. (2025). Ticari açıklık, finansal gelişme ve ekonomik büyüme: Yeni kırılgan beşli ülkeleri üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (57), 186-203. DOI: 10.52642/susbed.1621157.

Akın, F., & Dinçer, S. (2026). The impact of agricultural value added and energy consumption on economic growth in Türkiye: An empirical analysis. *Research in Agricultural Sciences, 57*(2), 107-118. DOI: 10.17097/agricultureatauni.1777136.

Akkina, K. R., & Celebi, M. A. (2002). The determinants of private fixed investment and the relationship between public and private capital accumulation in Turkey. *The Pakistan Development Review*, *41*(3), 243-254. https://doi.org/10.30541/v41i3pp.243-254

Aliyev, P., Batu Ağırkaya, M., & Çelik, Ş. (2024). Uluslararası ekonomik ilişkilerin Türkiye'de sabit sermaye oluşumu üzerine etkileri. *Paradigma: İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, *13*(1), 56-68. https://dergipark.org.tr/tr/pub/paradigmaiiad/article/1402558

Ateş, H., Akın, F., & Şen, A. (2026). The impact of public sector social expenditures and capital formation on economic growth in Türkiye: A Fourier-augmented ARDL approach. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 15*(42), 371-402. DOI: 10.31199/hakisderg.1952241

Bakkal, H. (2022). Banka kredi kanalı faiz kanalını güçlendiriyor mu? Türkiye üzerine SVAR analizi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, *14*(26), 106-122. https://doi.org/10.20990/kilisiibfakademik.1071399

Balcılar, M., Çiftçioğlu, S., & Güngör, H. (2016). The effects of financial development on investment in Turkey. *The Singapore Economic Review*, *61*(4), Makale 1650002. https://doi.org/10.1142/S0217590816500028

Boğa, S. (2020). Determinants of private investment in Turkey: An ARDL bounds testing approach. *Euroasia Journal of Social Sciences & Humanities*, *7*(11), 127-142. https://euroasiajournal.com/index.php/eurssh/article/view/244

Diamond, D. W. (1984). Financial intermediation and delegated monitoring. *The Review of Economic Studies*, *51*(3), 393-414. https://doi.org/10.2307/2297430

Diamond, D. W., & Dybvig, P. H. (1983). Bank runs, deposit insurance, and liquidity. *Journal of Political Economy*, *91*(3), 401-419. https://doi.org/10.1086/261155

Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1979). Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root. *Journal of the American Statistical Association*, *74*(366a), 427-431. https://doi.org/10.1080/01621459.1979.10482531

Dünya Bankası, *World Development Indicator*. 25 Eylül 2026 tarihinde https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators adresinden erişildi.

Erdaş, M. L., & Göçmen Yağcılar, G. (2021). Finansal gelişme, tasarruf ve küreselleşme ile sermaye oluşumu arasındaki ilişkinin saklı eşbütünleşme ve asimetrik nedensellik testleri ile analiz edilmesi: Türkiye örneği. *Verimlilik Dergisi*, (3), 203-222. https://doi.org/10.51551/verimlilik.779506

Genç, M., & Yılmaz, S. (2024). Ticari krediler ile sabit sermaye yatırımları arasındaki ilişkinin analizi: Türkiye örneği. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *9*(3), 284-299. https://doi.org/10.29106/fesa.1482204

He, Y., & Yoo, T. H. (2024). Financial development impact on domestic investment: Does income level matter? *Cogent Economics & Finance*, *12*(1), Makale 2321811. https://doi.org/10.1080/23322039.2024.2321811

Iheonu, C. O., Asongu, S. A., Odo, K. O., & Ojiem, P. K. (2020). Financial sector development and investment in selected countries of the Economic Community of West African States: Empirical evidence using heterogeneous panel data method. *Financial Innovation*, *6*, Makale 29. https://doi.org/10.1186/s40854-020-00195-0

Iheonu, C. O., & Odhiambo, N. (2025). Bank-based financial development and investment nexus in Africa: Evidence from quantile regression. *Journal of International Economics and Management*, *25*(3), 166-183. https://doi.org/10.1108/JIEM-07-2025-0058

Jorgenson, D. W. (1963). Capital theory and investment behavior. *The American Economic Review*, *53*(2), 247–259. https://www.aeaweb.org/aer/top20/53.2.247-259.pdf

Karagöz, K. (2010). Determining factors of private investments: An empirical analysis for Turkey. *Sosyoekonomi*, *11*(11), 7-26. https://doi.org/10.17233/se.83416

Keho, Y. (2023). Does financial development drive private investment? An econometric study with reference to Cote d'Ivoire. *Estudios de Economía Aplicada*, *41*(2). https://doi.org/10.25115/sae.v41i2.9086

Levine, R. (2005). Finance and growth: Theory and evidence. In P. Aghion & S. N. Durlauf (Eds.), *Handbook of economic growth* (Vol. 1A, pp. 865–934). Elsevier. https://doi.org/10.1016/S1574-0684(05)01012-9

Narayan, P. K. (2005). The saving and investment nexus for China: Evidence from cointegration tests. *Applied Economics*, *37*(17), 1979-1990. https://doi.org/10.1080/00036840500278103

Ndikumana, L. (2000). Financial determinants of domestic investment in Sub-Saharan Africa: Evidence from panel data. *World Development*, *28*(2), 381-400. https://doi.org/10.1016/S0305-750X(99)00129-1

Ndikumana, L. (2005). Financial development, financial structure, and domestic investment: International evidence. *Journal of International Money and Finance*, *24*(4), 651-673. https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2005.03.006

Özcan, B., & Peker, A. E. (2018). Özel sektör yatırımlarının belirleyenleri üzerine bir analiz: Türkiye örneği. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *8*(16), 150-166. https://dergipark.org.tr/tr/pub/duiibfd/article/441185

Özdemir, B. K., & Gomez, E. (2020). The impact of domestic debt on private investment in the Gambia: An ARDL approach. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, *5*(1), 111-127. https://doi.org/10.30784/epfad.682291

Park, J. Y. (1992). Canonical cointegrating regressions. *Econometrica*, *60*(1), 119-143. https://doi.org/10.2307/2951679

Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of Applied Econometrics*, *16*(3), 289-326. https://doi.org/10.1002/jae.616

Phillips, P. C. B., & Hansen, B. E. (1990). Statistical inference in instrumental variables regression with I(1) processes. *The Review of Economic Studies*, *57*(1), 99-125. https://doi.org/10.2307/2297545

Phillips, P. C. B., & Perron, P. (1988). Testing for a unit root in time series regression. *Biometrika*, *75*(2), 335-346. https://doi.org/10.1093/biomet/75.2.335

Sakyi, D., Boachie, M. K., & Immurana, M. (2016). Does financial development drive private investment in Ghana? *Economies*, *4*(4), Makale 27. https://doi.org/10.3390/economies4040027

Sinha, N., & Shastri, S. (2023). Does financial development matter for domestic investment? Empirical evidence from India. *South Asian Journal of Business Studies*, *12*(1), 104-126. https://doi.org/10.1108/SAJBS-09-2020-0332

Stock, J. H., & Watson, M. W. (1993). A simple estimator of cointegrating vectors in higher order integrated systems. *Econometrica*, *61*(4), 783-820. https://doi.org/10.2307/2951763

Uçan, O., & Öztürk, Ö. (2011). Financial determinants of investment for Turkey. *Journal of Economic and Social Studies*, *1*(1), 83-110. https://doi.org/10.14706/JECOSS11117

SOSYAL, BEŞERÎ VE İDARÎ BİLİMLERDE YENİLİKÇİ YAKLAŞIMLAR VE BİLİMSEL ÇALIŞMALAR

Editör
Doç. Dr. Fadime DİLBER

DUVAR

SOSYAL, BEŞERÎ VE İDARÎ BİLİMLERDE YENİLİKÇİ YAKLAŞIMLAR VE BİLİMSEL ÇALIŞMALAR

Editör

Doç. Dr. Fadime DİLBER*

* orcid:0000-0002-0935-2593

Sosyal, Beşerî ve İdarî Bilimlerde Yenilikçi Yaklaşımlar ve Bilimsel Çalışmalar
Editör: Doç. Dr. Fadime DİLBER

Genel Yayın Yönetmeni: Berkan BALPETEK
Kapak ve Sayfa Tasarımı: Duvar DESIGN
Basım Tarihi: Ekim 2026
Yayıncı Sertifika No: 49837
E-ISBN: 978-625-5471-49-9

© Duvar Yayınları
853 Sokak No:13 P.10 Kemeraltı-Konak/İzmir
Tel: 0 232 484 88 68

www.duvaryayinlari.com
duvarkitabevi@gmail.com

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir. Yayınevi ve editörler sorumlu tutulamaz."

İÇİNDEKİLER

1. Bölüm 1
İşletmelerde Nakit Yönetimi ve Nakit Bulundurma Nedenleri
Ali ÇİLESİZ

2. Bölüm 15
İşletmelerde Ticari Alacak Yönetimi ve Kredi Politikaları
Ali ÇİLESİZ

3. Bölüm 28
Meşrutiyet'in Ötesi: Genç Osmanlı Düşüncesinde Erken Sosyalist Tahayyüller
Süleyman TEKİR, Ataberk AKGÜN

4. Bölüm 51
Teknoloji Bağımlılığı
Bünyamin ATEŞ, Ali ÇETİNKAYA

5. Bölüm 76
Flekso Baskı Teknolojisinin Tarihsel Teknik Gelişimi
Berkcan NAYMAN, Mehmet OKTAV, Ahmet AKGÜL

6. Bölüm 94
Güvenlik Sektörünün Ekonomiye Etkileri:Büyüme, Kamu Maliyesi ve
Kalkınma Perspektifinden Bir Değerlendirme
Burak KOÇ

7. Bölüm 105
Yeşil Ekonomiye Geçişin Ekonomik ve Sektörel Etkileri:
Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme
Burak KOÇ

8. Bölüm 127
Döngüsel Ekonomi Göstergelerinin Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Üzerindeki Etkileri: Türkiye ve Seçili AB Ülkeleri Analizi
Burcu KILINÇ SAVRUL, Özlem KARAOĞLU

9. Bölüm 157
Türkiye'de Banka Kredileri ile Sabit Sermaye Oluşumu Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi
Hakan ATEŞ, Ali ŞEN

10. Bölüm 180
Tarım Alt Sektörlerinde Karlılığı Etkileyen Finansal Faktörler Üzerine Bir Araştırma
Harun ÖĞÜNÇ

11. Bölüm 193
Denetimden Kurumsallaşmaya: Millî Korunma Muhasebe Sisteminin Gelişimi ve Kurumsal Farklılaşma (1940-1945)
Harun ÖĞÜNÇ

12. Bölüm 219
Marksist İktisadın Kuramsal Dönüşümü: Klasik Politik İktisat Eleştirisinden Günümüz Kapitalizminin Analizine
Hasan İSLATINCE

13. Bölüm 241
Dijitalleşen İş Yaşamında Kurumsal Sürdürülebilirlik: Uzaktan Çalışma, Dijital Refah ve Örgütsel Dayanıklılık
Hasan Saltuk DURAK

14. Bölüm 271
Birinci Dünya Savaşı Yıllarında Osmanlı Vakıfları: Tarihsel Bir Sosyal Politika ve Dayanışma Mekanizması
Murat ALTUNTAŞ, Muhammed Enes TEMELLİ

15. Bölüm 285
Meslek Etiği ve Kurumsal Sosyal Sorumlulukta
Örnek Olay Çözümlemeleri
Mustafa HÜNKAROĞLU

16. Bölüm 306
Popülizmin Belediye Politika Kapasitesi Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi
Nihat KURT

17. Bölüm 324
İngiliz Sömürge Raporları Işığında
Kıbrıs Madenciliği (1923–1928)
Orhan TURAN

18. Bölüm 338
Türkiye'nin İhracat Performansının Belirleyicileri: Kurumların Rolü ve Etkisi
Ömer Faruk GÜNAL, Mustafa Kemal BEŞER

19. Bölüm 359
Osmaniye -Ceyhan -Erzin Arası Leçelik Arazilerin Bitki Coğrafyası
Sevda ÇETİNKAYA

20. Bölüm 383
Sağlık Hizmetlerine Erişim ve Erişimi Etkileyen Faktörler
Selma YILMAZ

21. Bölüm 392
Dilsel Şiddet ve İktidarın Söylemsel İnşası:
Bourdıeu, Butler, Faırclough ve Van Dıjk Perspektifinden Sosyal Medya
Şahinde YAVUZ Aynur KÖSE

22. Bölüm 414
Bir Halka Arz Fiyat Tespitinin Ardıl Sınanması:Varlık Yönetim Şirketi
Değerlemesinde Enflasyon, Ölçüm ve Yöntem Tercihleri
Tuğba KAYHAN

23. Bölüm 439
Yabancı Dil Öğretiminde Estetik: Kuramsal Temeller, Pedagojik Boyutlar ve
Bütünleşik Bir Öğrenme Modeli
Yüksel KOCADORU

24. Bölüm 455
Üniversite Öğrencilerinde Dijital Okuryazarlık ile
Yapay Zekâ Kaygısı Arasındaki İlişki
Filiz ER, Edanur BOLAT, Havva KAHRAMAN, Hatice Nur KIRIMLI
Nurgül ÖZKOCA, Muhammet ÇERÇİ, Fatmanur ARSLAN